

Пирогова Тетяна Іванівна

*Народна артистка України, доцент, доцент кафедри вокального виконавства
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського*

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м. Київ, Україна)*

<https://orcid.org/0000-0002-5763-160X>

e-mail: pirogovatetiana@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ ВИМІР ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Резюме

У сучасному транзитивному суспільстві, що характеризується стрімкою технологізацією, інформаційним перенасиченням та кризою класичних гуманістичних ідеалів, надзвичайної ваги набуває проблема збереження духовності. В умовах культурної поліпарадигмальності та викликів постмодернізму саме естетична культура виступає надійним орієнтиром, здатним гармонізувати людське буття. Особливого значення цей феномен набуває у контексті професійної підготовки майбутніх педагогів, які є безпосередніми трансляторами культурних цінностей наступним поколінням.

У статті проаналізовано сучасні філософські підходи до розуміння природи культури як багаторівневого соціального феномену. Доведено, що естетична культура є органічною складовою загальної культури людства, яка структурно охоплює естетичну свідомість, естетичну діяльність та естетичне виховання. Виокремлено та обґрунтовано базові функції естетичної культури у педагогічній діяльності: світоглядну, аксіологічну, пізнавальну, трансляційну та духовно-творчу. Розглянуто вплив постмодерністської парадигми та масової культури на трансформацію класичних естетичних ідеалів, що створює нові виклики для системи освіти. Доведено, що естетична культура є фундаментальним базисом сучасної гуманістичної освіти та невід'ємним атрибутом професійної майстерності педагога. Високий рівень естетичного розвитку дозволяє вчителю трансформувати наукову істину через емоційно-чуттєве сприйняття, протистояти деструктивним впливам псевдокультури та виступати справжнім архітектором духовного світу молоді.

Ключові слова: естетична культура; філософський дискурс; майбутній педагог; професійна підготовка; аксіологічний вимір; естетична свідомість; гуманізація освіти; постмодернізм.

Вступ

Дослідження феномену культури незмінно залишається пріоритетним завданням сучасної філософії освіти, оскільки саме в культурному просторі відбувається складний процес кристалізації людської сутності. Сучасна цивілізація, опинившись на зламі епох, гостро відчуває дефіцит духовності, що робить проблему осмислення культури надзвичайно затребуваною. В умовах тотальної технологізації та інформаційного перенасичення суспільного буття саме культура постає як рятівний якір, здатний утримати людство від моральної деградації. Водночас, філософський дискурс навколо цього феномена залишається поліпарадигмальним, а єдиної точки зору щодо його дефініції ще не досягнуто. Можливо, така строкатість підходів є цілком виправданою, адже вона дозволяє досягнути природу культури у всій її багатовимірній цілісності. Серед розмаїття культурних форм особливої уваги потребує естетична культура, яка є фундаментальною основою духовного становлення майбутніх педагогів.

Мета статті полягає у глибокому філософському осмисленні теоретико-методологічних засад естетичної культури та визначенні її ролі у професійній підготовці вчителя. Звернення до естетичного виміру культури дозволяє розкрити нові грані педагогічної майстерності.

Методи дослідження

Методологічну основу дослідження становить комплекс філософських та загальнонаукових підходів, що дозволили всебічно осмислити естетичну культуру як складний духовно-ціннісний феномен у системі професійної підготовки майбутніх учителів. Насамперед використано аксіологічний підхід, який дав можливість розкрити естетичну культуру як носія гуманістичних цінностей, духовних орієнтирів та морально-етичних смислів, що визначають світоглядні засади педагогічної діяльності. Завдяки цьому було обґрунтовано роль естетичної культури у формуванні ціннісних пріоритетів майбутнього педагога та його здатності до духовно-творчої взаємодії з учнями. Діяльнісний підхід дозволив проаналізувати естетичну культуру не лише як сукупність знань чи естетичних уявлень, а як практичний механізм творчої самореалізації особистості у професійній сфері. Його застосування сприяло виявленню функціонального значення естетичної культури у педагогічній практиці, зокрема у розвитку творчого мислення, емоційно-чуттєвого сприйняття та здатності до художньо-комунікативної взаємодії. Використання семантичного підходу дало змогу уточнити змістовне наповнення понять «культура», «естетична культура»,

«естетична свідомість» та «естетичне виховання», а також простежити трансформацію їхнього смислового поля в умовах сучасного постмодерного суспільства. Це дозволило розкрити багатовимірність естетичної культури та її зв'язок із процесами гуманізації освіти. Гуманістичний підхід забезпечив дослідження естетичної культури крізь призму розвитку особистості майбутнього вчителя як духовно зрілої, творчої та морально відповідальної людини. Його застосування дозволило обґрунтувати необхідність формування естетичної культури як важливого чинника професійної майстерності педагога та засобу протидії деструктивним впливам масової культури й духовної дезорієнтації сучасного суспільства. Також у дослідженні використано методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації, що сприяли комплексному осмисленню філософсько-освітнього виміру естетичної культури, виявленню її структурних компонентів, функцій та місця у професійному становленні майбутніх учителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Осмислення феномену культури в сучасному науковому просторі спирається на ґрунтовний масив філософських та педагогічних досліджень, які розкривають її поліпарадигмальну сутність. Фундаментальний філософський дискурс на рубежі століть глибоко проаналізовано у працях В. Андрущенка, який визначає культуру як базову платформу духовного розвитку суспільства [1, с. 6]. Історико-філософський вимір цієї проблеми всебічно розкрито О. Добровольською, яка фіксує увагу на еволюції культурних смислів крізь призму зміни епох [2, с. 76]. Важливе методологічне значення мають дослідження В. Воропаєвої, присвячені концептуалізації культури як ключового предмета соціально-філософського пізнання [3, с. 178]. Онтологічні підстави даного явища ґрунтовно досліджує І. Рижова, аргументуючи тезу про культуру як найбільш фундаментальний спосіб людського буття у мінливому світі [4, с. 128].

Ретроспективний аналіз XX століття, здійснений Т. Суходуб, дозволяє зрозуміти складні дискурси осмислення філософії у контексті загальноцивілізаційних криз [5, с. 145]. Увагу науковців також привертає проблема людиновимірності культури, яка, за слушним зауваженням А. Залужної, була предметом гострих дискусій ще в епоху «пізнього радянського марксизму» [6, с. 308]. Звернення до цих класичних та новітніх теоретичних розробок дозволяє вибудувати надійний концептуальний фундамент для подальшого аналізу. Різноманітність авторських підходів свідчить про невичерпність культури як об'єкта наукової рефлексії. Сучасна наука намагається синтезувати ці розрізнені погляди, утворюючи цілісну методологічну базу. Відтак, огляд фахової літератури підтверджує неабияку актуальність обраної нами проблематики.

Другий значний пласт наукових розвідок присвячено аксіологічному виміру культури та її ролі у трансформаційних процесах сучасного соціуму. Значний внесок у розуміння культури як соціального явища зробили С. Возняк та Т. Костюк, які акцентують увагу на її аксіологічній природі [7, с. 18]. Духовна культура розглядається фахівцями як надзвичайно важливий орієнтир розвитку вітчизняного суспільства, що переконливо доводить у своїх працях Л. Бабій [8, с. 12]. Умови глобалізації вимагають врахування нових викликів, серед яких А. Артеменко виокремлює небезпеку надмірної технологізації культури та втрати традиційних ціннісних «якорів» [9, с. 238].

Не менш гостро постає проблема культурної вестернізації в Україні, глибокий аналіз якої представлено у наукових публікаціях В. Лубської [10, с. 74]. Соціально-філософський дискурс поліетнічного соціуму, ретельно досліджений М. Максименюком, розкриває складні механізми взаємодії різних культурних традицій у межах єдиної держави [11, с. 225]. Крім того, сучасні вчені активно інтегрують у філософію освіти питання міжкультурної комунікації, де культурні цінності відіграють роль універсального транслятора смислів [12, с. 186].

Поява нових комунікативних форматів стимулює дослідників, зокрема Г. Чміль, до вивчення філософського дискурсу кіноекранної реальності як новітньої форми культурного буття [13, с. 20]. Окрему увагу вітчизняна наука приділяє гендерній культурі як важливому соціологічному концепту, еволюцію якого ґрунтовно розглядає І. Святненко [14, с. 104]. Усі ці фактори у сукупності формують складну соціокультурну мозаїку, яка потребує постійного філософського переосмислення. Саме такий широкий контекст дозволяє адекватно оцінити стан духовної сфери у транзитивному суспільстві.

Третій вектор літературного огляду охоплює дослідження, безпосередньо присвячені проблемам естетичної культури та її впливу на духовне обличчя особистості. Фундаментальним підґрунтям тут слугує академічний навчальний посібник «Естетика» за редакцією В. Лозового, де систематизовано базовий категоріальний апарат цієї галузі [15, с. 55]. Не менш важливим довідковим виданням є тезаурус «Морфологія культури», який дозволяє чітко оперувати складною науковою термінологією [16, с. 112]. Роль естетичної культури у процесі формування гармонійної особистості глибоко та всебічно розкривається у сучасних працях Н. Рашидової [17, с. 234]. Водночас, О. Чубарева акцентує увагу на місці естетичного у повсякденному житті сучасного суспільства та пересічної людини, підкреслюючи його гуманізуючий потенціал [18, с. 69].

Соціокультурні функції естетичної культури в умовах вітчизняних трансформацій стали предметом ретельного аналізу Л. Мокляк, яка розглядає їх як дієвий механізм соціальної адаптації [19, с. 94]. Окремий науковий інтерес становить духовно-естетичний аспект професійного буття

фахівців різних галузей, який на прикладі юридичної діяльності ґрунтовно дослідила А. Романова [20, с. 195]. Варто також враховувати складні світоглядні зрушення сьогодення, зокрема трансформації естетичного в традиції постмодернізму, рельєфно окреслені М. Яковенко [21, с. 90].

Близькими до цієї проблематики є теоретичні розвідки В. Личковах, присвячені виявленню та осмисленню суперечливих принципів постмодерного мистецтва [22, с. 32]. Ці наукові праці переконливо доводять, що естетична культура не є статичним утворенням, а динамічно розвивається разом із суспільством. Вона вбирає в себе всі протиріччя епохи, залишаючись при цьому найвищим мірилом людяності.

Завершальний блок нашого аналізу зосереджується на педагогічному вимірі естетичної культури та практичних аспектах її формування у навчально-виховному середовищі. Методологічні аспекти естетичного виховання студентської молоді ґрунтовно розроблені Ю. Деркачем, який пропонує ефективні моделі взаємодії у просторі коледжу [23, с. 121]. Значний історико-педагогічний інтерес становить дослідження Ю. Пелешок, яка актуалізує проблему формування естетичної культури дитини крізь призму творчої спадщини Я. Мамонтова [24, с. 302]. Особлива увага вітчизняних педагогів приділяється музичному мистецтву як найпотужнішому каталізатору духовного зростання здобувачів освіти. Зокрема, О. Зайцева переконливо доводить, що саме урок музики виступає основним засобом формування естетичної свідомості учнів основної школи [25, с. 205]. Ранні етапи цього складного процесу досліджує Н. Кривошея, розкриваючи колосальні можливості музичної казки у розвитку старших дошкільників [26, с. 219].

Результати дослідження

Дослідження феномену культури залишається безумовним пріоритетом сучасної філософії освіти, оскільки в умовах тотальної технологізації суспільного буття саме культурний простір слугує рятівним якорем для збереження людської духовності. Мета статті полягає у глибокому соціально-філософському осмисленні теоретико-методологічних засад естетичної культури та визначенні її ролі у професійній підготовці майбутнього вчителя. Звернення до естетичного виміру дозволяє розкрити нові грані педагогічної майстерності. Крізь призму філософії естетична культура постає не лише як форма зв'язку з дійсністю, але й як прояв сутнісних сил людини [1, с. 6]. Зробивши огляд сучасного філософського дискурсу, маємо змогу концептуалізувати цей феномен у системі вищої освіти, що є імперативом нашого часу.

Зазначимо, що філософський дискурс навколо поняття «культура» є поліпарадигмальним та багатовимірним, розкриваючись через аксіологічний, діяльнісний, семантичний та гуманістичний підходи [3 с. 186]. Вона постає як самоорганізована цілісність буття-в-цінностях, де відбувається суб'єкт-об'єктна зустріч та віднаходження людиною власної сутності

[2, с. 75]. Культура, будучи конфігурацією засвоєної поведінки та духовності, виступає своєрідним фундаментальним способом людського буття [4, с. 127].

Водночас вона не успадковується біологічно, а формується завдяки наполегливому навчанню та міжкультурній комунікації. Це неминуче підкреслює її колосальний педагогічний потенціал [12, с. 186]. Розуміння цих глибинних засад є критично необхідним для розбудови ефективної моделі освітнього процесу в сучасному університеті.

Після трагічних соціальних зламів минулого століття у філософській думці посилилася тенденція до гострої критики здатності культури забезпечити людству стабільний розвиток. Класична гуманітарна традиція поступово поступається місцем мозаїчній реальності, де між культурними елементами виникають розірвані зв'язки, породжуючи альтернативні кіноекранні та віртуальні смисли [13, с. 24]. Втім, критикуючи модерн, принципово важливо зберегти особистісну самосвідомість. Інакше людина ризикує перетворитися на випадковий фрагмент дійсності [5, с. 151].

На тлі цих процесів вітчизняні філософи прагнуть беззаперечно утвердити людиновимірність культури, розглядаючи її як простір абсолютної відповідальності [10, с. 307]. Отже, сучасна освіта постає як ключовий інструмент соціальної корекції, здатний протистояти технологізації та знеціненню духовних орієнтирів [9, с. 239].

Філософський дискурс сучасності неминуче стикається з глобальними соціокультурними мегатенденціями поліетнічного соціуму, які кардинально трансформують освітній ландшафт [11, с. 233]. На противагу культурній поляризації, естетична культура являє собою живий, безпосередній процес самотворення людини. Це невпинне культивування нею свого глибокого внутрішнього світу [19, с. 93]. У контексті професійного становлення вчителя вона вимагає розвитку не лише пасивного споглядання, але й активної мистецької творчості, здатної перетворювати дійсність [24, с. 303]. Саме розвинений смак та здатність до духовно-чуттєвого переживання дозволяють людині встановлювати міру потрібного [15, с. 174]. Таким чином, естетична культура стає невід'ємним атрибутом справжньої педагогічної дії, одухотворюючи характер буття.

Функціональне призначення естетичної культури у структурі підготовки фахівців є надзвичайно багатовимірним і концептуальним. Насамперед, вона виконує світоглядну та аксіологічну функції, які полягають у виробленні інтегрованої картини світу та сукупності соціально значущих смислів [7, с. 17]. Ці функції взаємодоповнюють одна одну. Вони утворюють єдиний ціннісний комплекс прояву духовно-культурних феноменів у суспільному житті. Сучасна масова культура часто нівелює загальні закони краси на догоду комерційним потребам, тому вчитель повинен виступати надійним захисником високої естетики [18, с. 68]. Тільки через

гармонійну реалізацію всіх цих функцій можливе повноцінне утвердження прекрасного у свідомості молоді.

Дослідження внутрішньої архітекτονіки естетичної культури дозволяє глибше осягнути механізми її впливу на духовний світ особистості. Центральне місце у цій структурі посідає естетична свідомість, яка органічно поєднує естетичне чуття, витончений смак та високий ідеал [26, с. 218]. Вона корелює з іншими підсистемами загальної культури, зокрема з правовою культурою та інтелектуальним осмисленням професійного буття [20, с. 194]. Більше того, у сучасному вимірі вона перетинається з гендерною культурою, відображаючи складні соціопсихічні патерни суспільної взаємодії [14, с. 105]. Знання у сфері мистецтва, архітектури та народних традицій становлять потужну гносеологічну базу [16, с. 198]. Зрештою, гармонійно розвинена структура забезпечує вчителю стійкий імунітет проти впливу псевдокультурних сурогатів.

Епоха постмодернізму внесла суттєві, часом радикальні корективи у класичне розуміння естетики, що вимагає глибокої філософсько-освітньої рефлексії. Відбувається трансформація категоріального апарату. Традиційні естетичні поняття набувають нової, нелінійної парадигмальної значущості [21, с. 92]. Сучасні мистецькі практики відмовляються від унормованих принципів класики, пропонуючи натомість іронію, деконструкцію та естетизацію маргінального [22, с. 31]. Життя сучасної людини перенасичене інформацією та раціональністю, що нерідко призводить до втрати відчуття власної унікальності.

Тому викладач має навчити студентів критично осмислювати ці нові тенденції, зберігаючи міцний зв'язок з гуманістичним спадком.

Найвищою умовою естетичного освоєння дійсності безперечно виступає мистецтво. Воно володіє колосальною силою емоційного впливу на формування духовності. Музичне та образотворче мистецтво, інтегроване в освітній процес, слугує потужним інструментом трансляції високих моральних ідеалів [25, с. 204]. Взаємодія раціонального та емоційного під час педагогічної діяльності запалює в аудиторії справжній вогонь пізнання і краси [23, с. 120]. Лише за цієї умови суха наукова істина, озвучена вчителем, набуває конкретно-чуттєвої, емоційно забарвленої форми. Творче поєднання пізнання та естетичної насолоди дозволяє долати технократичну однобічність сучасного мислення.

Зазначимо, що філософський дискурс щодо поняття культури залишається надзвичайно поліпарадигмальним, охоплюючи різноманітні аксіологічні та діяльнісні виміри. Визнання багатовимірності цього феномена нерозривно пов'язане з усвідомленням наявності єдиного культурного духу. Він слугує важливим орієнтиром розвитку українського суспільства [8, с. 11]. Ця цілісність постійно стикається з викликами глобалізації та

культурної вестернізації, що змушує шукати нові шляхи збереження національної ідентичності [10, с. 73]. Базовими функціями цього глобального утворення виступають світоглядна, акумулятивна та виховна. Отже, естетична культура, будучи органічною складовою цього процесу, являє собою багаторівневу систему цінностей, здатну інтегрувати суспільство.

Наголосимо, що естетична культура майбутнього педагога є тим фундаментальним базисом, на якому вибудовується вся будівля сучасної гуманістичної освіти. Від рівня її розвитку безпосередньо залежить здатність особистості захищати, зберігати та примножувати красу у світі, опираючись деструктивним впливам [17 с. 233]. Педагог, наділений високим рівнем естетичної свідомості, перетворюється на справжнього архітектора людських душ. Осягнення прекрасного повинно пронизувати всі етапи фахового становлення студента, наповнюючи процес пізнання живим емоційним змістом. Подальші філософсько-педагогічні розвідки у цьому стратегічному напрямі безсумнівно відкриють нові обрії для вдосконалення системи вищої освіти в умовах розбудови сучасного демократичного суспільства.

Висновки

Підсумовуючи проведені дослідження, робимо висновок, що естетична культура є органічним, невід’ємним різновидом загальної культури людства, який відіграє визначальну роль у становленні майбутніх педагогів. Цей унікальний духовний феномен структурно охоплює естетичну свідомість, розгалужену естетичну діяльність та цілеспрямоване естетичне виховання. Він є об’єктивним показником здатності окремої особистості та суспільства в цілому ціннісно сприймати, глибоко переживати й філософськи осмислювати навколишню дійсність.

Специфіка функцій естетичної культури, таких як гуманістична, творча, світоглядна та ціннісно-орієнтаційна, яскраво проявляється крізь призму історичних умов та характеру суспільних відносин. Саме ці функції становлять собою потужний єдиний комплекс методів та засобів утвердження прекрасного у людському бутті. У сучасному технократичному світі, обтяженому дефіцитом справжньої духовності, місія естетичної культури набуває рятівного характеру. Педагог, наділений високим рівнем естетичного розвитку, перетворюється на справжнього архітектора людських душ, здатного гармонізувати освітній простір. Він трансформує суху наукову істину за допомогою багатого арсеналу мистецьких засобів, запалюючи в душах учнів вогонь пізнання. Таким чином, естетична культура виступає не просто факультативним додатком до фахових знань, а глибинною сутністю професійного буття вчителя.

Подальші розвідки у цьому напрямі відкриють нові горизонти для вдосконалення системи вищої педагогічної освіти. Варто наголосити на тому, що естетична культура майбутнього педагога виступає надійним

запобіжником проти деградації гуманістичних ідеалів у сучасному мінливому соціумі. Виховання цієї культури вимагає безперервної, наполегливої праці душі та залучення до найвищих надбань світового і національного мистецтва. Відтак, подальше плекання естетичної культури освітян залишатиметься незмінним пріоритетом вітчизняного соціогуманітарного дискурсу в умовах розбудови українського суспільства.

Список посилань

1. Андрущенко В. П. Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 33. С. 5–9.
2. Добровольська О. М. Феномен культури в історико-філософському дискурсі епохи. Нова парадигма. 2014. Вип. 120. С. 74–85.
3. Воропаєва В. Г. Культура як предмет соціально-філософського дискурсу. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2012. Вип. 51. С. 177–190.
4. Рижова І. С. Культура як найбільш фундаментальний спосіб людського буття. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2011. Вип. 46. С. 126–134.
5. Суходуб Т. Д. XX століття: дискурс осмислення філософії. Вісник КНЛУ. У. Сер.: Історія, економіка, філософія. 2013. Вип. 18. С. 144–154.
6. Залужна А. Людиновимірність культури у філософському дискурсі «пізнього радянського марксизму». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Культурологія. 2015. Вип. 16. С. 307–309.
7. Возняк С. С., Костюк Т. В. Культура як соціальне явище: аксіологічний вимір. Соціологічні студії. 2012. № 1. С. 16–22.
8. Бабій Л. Духовна культура як важливий орієнтир розвитку українського суспільства. Етико-аксіологічні аспекти трансформації сучасного українського суспільства. Івано-Франківськ: Видавець І. Я. Третяк, 2009. С. 9–20.
9. Артеменко А. Цінність «зрізаного якоря» та технологізація культури. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філософія. 2010. Вип. 7. С. 237–242.
10. Лубська В. В. Вимір культурної вестернізації в Україні. Проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 8. С. 72–81.
11. Максименюк М. Ю. Соціально-філософський дискурс розвитку поліетнічного соціуму. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2010. Вип. 40. С. 224–238.

12. Сулятицька Т. Культурні цінності та їх місце в міжкультурній комунікації. Культурологічна думка. 2011. № 3. С. 185–189.
13. Чміль Г. Філософський дискурс кіноекранної реальності. Культурологічна думка. 2015. № 8. С. 19–25.
14. Святненко І. О. Гендерна культура як соціологічний концепт: до постановки проблеми. Грані. 2015. № 10/1 (126). С. 103–108.
15. Естетика: навч. посіб. / М. П. Колесінков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой та ін.; за ред. В. О. Лозового. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 208 с.
16. Морфологія культури: тезаурус / за ред. В. О. Лозового. Харків: Право, 2007. 384 с.
17. Рашидова Н. М. Роль естетичної культури у формуванні особистості. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2017. Вип. 2. С. 232–238.
18. Чубарева О. О. Естетичне в житті сучасного суспільства і людини. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 65. С. 67–75.
19. Мокляк Л. І. Соціокультурні функції естетичної культури в умовах трансформації сучасного українського суспільства. Вісник НА. У. Сер.: Філософія. Культурологія. 2012. Т. 16, № 2. С. 92–96.
20. Романова А. С. Духовно-естетичний аспект професійного буття юриста: інтелігібельне та сенсибельне осмислення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. № 827. С. 193–199.
21. Яковенко М. Л. Трансформації естетичного в традиції постмодернізму. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2012. Вип. 49. С. 88–95.
22. Личковах В. Принципи (пост)модерного мистецтва. Мандрівець. 1999. № 3. С. 31–33.
23. Деркач Ю. Методологічні аспекти естетичного виховання студентів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу. Молодь і ринок. 2012. № 11. С. 120–124.
24. Пелешок Ю. Проблема формування «естетичної культури» особистості дитини засобами мистецтва у творчій спадщині Якова Андрійовича Мамонтова (1888–1940). Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2012. № 42(1). С. 301–305.
25. Зайцева О. Урок музики як основний засіб формування естетичної культури учнів основної школи. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. № 6(2). С. 203–208.

-
26. Кривошея Н. Розвиток музично-естетичної культури старших дошкільників засобами музичної казки. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2014. Вип. 48. С. 217–222.

References:

1. Andrushchenko, V. P. (2014). Poniattia kultury: filosofskyi dyskurs na rubezhi stolit. Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Serii: Filozofia, pedahohika, psykholohiia, (33), 5–9.
2. Dobrovolska, O. M. (2014). Fenomen kultury v istoryko-filozofskomu dyskursi epokhy. Nova paradyhma, (120), 74–85.
3. Ryzova, I. S. (2011). Kultura yak naibilsh fundamentalnyi sposib liudskoho buttia. Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, (46), 126–134.
4. Voropaeva, V. H. (2012). Kultura yak predmet sotsialno-filozofskoho dyskursu. Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, (51), 177–190.
5. Sukhodub, T. D. (2013). XX stolittia: dyskurs osmyslennia filozofii. Visnyk KNU. Serii: Istoriia, ekonomika, filozofia, (18), 144–154.
6. Zaluzhna, A. (2015). Liudynovymirnist kultury u filozofskomu dyskursi “piznoho radianskoho marksyzmu”. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Serii: Kulturolohiia, (16), 307–309.
7. Vozniak, S. S., & Kostiuk, T. V. (2012). Kultura yak sotsialne yavyshe: aksiolohichni vymir. Sotsiolohichni studii, (1), 16–22.
8. Babii, L. (2009). Dukhovna kultura yak vazhlyvyi oriientyr rozvytku ukrainskoho suspilstva. In Etyko-aksiolohichni aspekty transformatsii suchasnoho ukrainskoho suspilstva (pp. 9–20). Ivano-Frankivsk: Vydavets I. Ya. Tretiak.
9. Artemenko, A. (2010). Tsinnist “zrizanohoyakoria” tatekhnolohizatsiia kultury. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Serii: Filozofia, (7), 237–242.
10. Lubska, V. V. (2014). Vymir kulturnoi vesternizatsii v Ukraini. Problemy mizhnarodnykh vidnosyn, (8), 72–81.
11. Maksymeniuk, M. Yu. (2010). Sotsialno-filozofskyi dyskurs rozvytku polietnichnoho sotsiumu. Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, (40), 224–238.
12. Suliatytska, T. (2011). Kulturni tsinnosti ta yikh mistse v mizhkulturnii komunikatsii. Kulturolohichna dumka, (3), 185–189.
13. Chmil, H. (2015). Filozofskyi dyskurs kinoekrannoi realnosti. Kulturolohichna dumka, (8), 19–25.

14. Sviatnenko, I. O. (2015). Henderna kultura yak sotsiologichnyi kontsept: do postanovky problemy. *Hrani*, 10/1(126), 103–108.
15. Kolesinkov, M. P., Kolesnikova, O. V., Lozovyi, V. O., et al. (2007). *Estetyka* (V. O. Lozovyi, Ed.). Yurinkom Inter.
16. Lozovyi, V. O. (Ed.). (2007). *Morfologhiia kultury: tezaurus. Pravo*.
17. Rashydova, N. M. (2017). Rol estetychnoi kultury u formuvanni osobystosti. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, (2), 232–238.
18. Chubareva, O. O. (2016). Estetychne v zhytti suchasnoho suspilstva i liudyny. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, (65), 67–75.
19. Mokliak, L. I. (2012). Sotsiokulturni funkt sii estetychnoi kultury v umovakh transformatsii suchasnoho ukrainskoho suspilstva. *Visnyk NAU. Seriia: Filosofiia. Kulturolohiia*, 16(2), 92–96.
20. Romanova, A. S. (2015). Dukhovno-estetychnyi aspekt profesiinoho buttia yurysta: intelihibelne ta sensybelne osmyslennia. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*. Yurydychni nauky, (827), 193–199.
21. Yakovenko, M. L. (2012). Transformatsii estetychnoho v tradytsii postmodernizmu. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, (49), 88–95.
22. Lychkovakh, V. (1999). Pryntsypy (post)modernoho mystetstva. *Mandrivets*, (3), 31–33.
23. Derkach, Yu. (2012). Metodolohichni aspekty estetychnoho vykhovannia studentiv u navchalno-vykhovnomu seredovyshchi pedahohichnoho koledzhu. *Molod i rynok*, (11), 120–124.
24. Pelesok, Yu. (2012). Problema formuvannia “estetychnoi kultury” osobystosti dytyny zasobamy mystetstva u tvorchii spadshchyni Yakova Andriiovycha Mamontova (1888–1940). *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, 42(1), 301–305.
25. Zaitseva, O. (2012). Urok muzyky yak osnovnyi zasib formuvannia estetychnoi kultury uchniv osnovnoi shkoly. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 6(2), 203–208.
26. Kryvosheia, N. (2014). Rozvytok muzychno-estetychnoi kultury starshykh doshkilnykiv zasobamy muzychnoi kazky. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, (48), 217–222.

Tetiana Pirogova

People's Artist of Ukraine, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Vocal Performance, Anatoly Avdievsky Faculty of Arts,

Drahomanov Ukrainian State University (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-5763-160X>

e-mail: pirogovatetiana@ukr.net

PHILOSOPHICAL-EDUCATIONAL DIMENSION OF AESTHETIC CULTURE IN THE PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE TEACHERS

Abstract

In a modern transitive society, characterized by rapid technologization, information oversaturation and the crisis of classical humanistic ideals, the problem of preserving spirituality is of extreme importance. In the conditions of cultural polyparadigmality and the challenges of postmodernism, it is aesthetic culture that acts as a reliable reference point capable of harmonizing human existence. This phenomenon acquires particular importance in the context of professional training of future teachers, who are direct translators of cultural values to the next generation.

The article analyzes modern philosophical approaches to understanding the nature of culture as a multi-level social phenomenon. It is proved that aesthetic culture is an organic component of the general culture of mankind, which structurally encompasses aesthetic consciousness, aesthetic activity and aesthetic education. The basic functions of aesthetic culture in pedagogical activity are identified and substantiated: worldview, axiological, cognitive, translational and spiritual-creative. The influence of the postmodern paradigm and mass culture on the transformation of classical aesthetic ideals is considered, which creates new challenges for the education system. It is proven that aesthetic culture is the fundamental basis of modern humanistic education and an integral attribute of the professional skills of a teacher. A high level of aesthetic development allows a teacher to transform scientific truth through emotional and sensory perception, to resist the destructive influences of pseudoculture and to act as a true architect of the spiritual world of youth.

Keywords: aesthetic culture; philosophical discourse; future teacher; professional training; axiological dimension; aesthetic consciousness; humanization of education; postmodernism.

Надійшла до редакції/ Received: 04.03.2026

Прорецензовано/ Revised: 01.04.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.04.2026